

YAS SÜRECİNDE ANLAM OLUŞTURMA ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI

ADAPTATION OF THE MEANING MAKING IN GRIEF SCALE TO TURKISH

İsmail KUŞCI

Bursa Uludağ Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD

kusci.ismail@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2178-8429

Nagihan OĞUZ DURAN

Bursa Uludağ Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD

nagihan@uludag.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8049-1510

ÖZ

Geliş Tarihi:

09.03.2023

Kabul Tarihi:

07.06.2024

Yayın Tarihi:

25.06.2024

Anahtar Kelimeler

Anlam oluşturma,
Geçerlik,
Güvenirlik,
Yas süreci

Keywords

Meanin making,
Validity,
Reliability,
Grieving process,

Bu çalışmanın amacı, orijinali Yang ve Lee (2022) tarafından geliştirilen Yas Sürecinde Anlam Oluşturma Ölçeği'nin (YASÖ) Türkçe formunu oluşturmak ve geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarını incelemektir. Çalışmanın amacı kapsamında son iki yıl içerisinde sevdiği veya değer verdiği bir yakını kaybeden ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 226 katılımcıdan veriler toplanmıştır (176 kadın ve 50 erkek, $X = 24.78$ yaşlar; $SS = 6.79$). Veriler Yas Sürecinde Anlam Oluşturma Ölçeği, Hayatın Amacı Ölçeği, Teksas Düzeltilmiş Yas Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerle doğrulayıcı faktör analizi ve Pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu YASÖ'nün üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu doğrulanmıştır. YASÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan analizlerde YASÖ puanlarının Hayatın Amacı puanları ile orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ($r = .48, p < .05$), ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca Teksas Düzeltilmiş Yas Ölçeği alt boyutlarıyla YASÖ puanları arasındaki ilişkiler incelendiğinde Şimdiki Duygular ile YASÖ puanları arasında anlamlı ve negatif yönde ($r = -.24, p < .05$) ilişki bulunurken, Geçmiş Davranışlar ile YASÖ puanları arasında ise anlamlı ($r = -.12, p > .05$) bir ilişki bulunmamıştır. Çalışma kapsamında, tüm ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ile McDonald Omega katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular YASÖ'nün yas sürecinde olan bireylerin anlam oluşturma düzeylerini ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the Meaning Making in Grief Scale (MMGS), originally developed by Yang and Lee (2022), and to examine its validity and reliability evidence. Data were collected from 226 participants who had lost a loved and beloved close person within the last two years and voluntarily participated in the study (176 females and 50 males, $X = 24.78$ years; $SD = 6.79$). Data were collected by the MMGS, the Purpose in Life Test, the Texas Revised Inventory of Grief, and the Personal Information Form. Confirmatory factor analysis and Pearson correlation analyses were conducted with the collected data. Within the scope of the criterion-related validity of the MMGS, the MMGS scores were found to be significantly and positively correlated with the Purpose in Life scores ($r = .48, p < .05$). At the same time, there was a significant and negative relationship ($r = -.24, p < .05$) between the MMGS scores and Present Feelings scores. There was no significant ($r = -.12, p > .05$) relationship between Past Behaviors scores and MMGS scores. In the scope of reliability analysis, Cronbach's alpha internal consistency coefficient was calculated as .92 for the MMGS. The findings showed that the Turkish version of the MMGS is a valid and reliable measurement tool that can be used to measure the meaning making levels of individuals in the grieving process.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1262672>

Atf/Cite as: Kuşci, İ., & Oğuz Duran, N. (2024). Yas Sürecinde Anlam Oluşturma Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(2), 414-427.

Giriş

İnsanlar yaşamları boyunca sevdiklerini, kendilerine yakın hissettikleri kişileri kazalar, doğal afetler, hastalıklar ve ölümler gibi çeşitli sebepler sonucunda kaybetmekte ve bu kayıplar sonucunda doğal bir yas süreci yaşamaktadırlar. Kayıp, yas ifadelerini ortaya çıkaran evrensel ve çok yönlü bir deneyim olarak görülmektedir (Neimeyer vd., 2011). Weiss (2001) yas kavramını kayıp sonrası ortaya çıkan uzun süreli ve şiddetli bir keder şeklinde tanımlarken, alan yazında yas sürecinin kişinin kayba karşı verdiği psikolojik, biyolojik, duygusal, sosyolojik ve ruhsal tepkilerinin temellerini oluşturduğu bildirilmektedir (Thompson, 2019). Yas sürecinde kayıplara verilen tepkiler depresif ruh hali, kaygı, üzüntü, dünyayla yeniden ilişki kurma veya yeni ilişkiler kurma konusunda isteksizlik şeklinde ortaya çıkmaktadır (Bonanno ve Kaltman 2001; Stroebe vd., 2007). Sevilen birinin ölümü, bireylerin kayıpla baş etmede güçlük çekmesiyle beraber psikolojik problemler ve fizyolojik rahatsızlıklar yaşamalarına sebep olabilmektedir (Friedman ve Rogers, 2008). Bu tür yas tepkilerinin yoğunluğuna rağmen, çoğu birey kayıplarıyla başarılı bir şekilde başa çıkmakta ve yasin ikinci yılında sağlıklı işlevsellik düzeylerine kavuşmaktadırlar (Bonanno ve Kaltman 2001).

Yas sürecinde çeşitlilik gösteren tepkilerin etkilendiği faktörlerin de çeşitlilik gösterdiği alan yazında bildirilmektedir. Örneğin, yas sürecindeki kişilerin tepkileri, vefat eden kişiyle yakınlık derecesi, yas tutan kişinin kişisel özellikleri, sosyo-kültürel etkenler ve ölüm şekli gibi birçok değişkenden etkilenebilmektedir. Öncelikle kişiler yakınlarını gözlemleyerek yas tutmayı öğrenmekte daha sonra çevrelerindeki sosyal ve kültürel gelenekler ve normlardan aldıkları mesajlar yoluyla yas sürecini anlamlandırmaktadırlar (Kuşci, 2023; Neimeyer vd., 2014; Thompson, 2019). Wilson'a (2014) göre sevilen birinin kaybının kişiyi nasıl etkilediği; kişinin kayba atfettiği anlama, aldığı sosyal desteğe ve kişinin değişen yaşam koşullarına uyum sağlama becerisine göre farklılık göstermektedir. Özellikle sevdiği bir insanı kaybetmek, birçok insanı başa çıkma tarzları arasında yer alan anlam oluşturma sürecine dâhil etmektedir (Park, Folkman ve Bostrom, 2001). Kişinin hayatında sevilen önemli birinin ölümü, yaşamda anlamsızlığa yol açabilmekte ve kişinin psikolojik iyi oluşunu tehdit edebilmektedir (Yalom, 1980). Yas uzmanları, kayıp deneyiminde anlam bulmanın ve sevilen kişinin olmadığı bir dünyada bir amaç duygusunun yeniden kazanılmasının terapötik olabileceğini ve birçok kişi için acıyı azaltabileceğini belirtmişlerdir (Davis vd., 1998; Neimeyer, 2000). Bundan dolayı sevilen birinin kaybının ardından bireyler genellikle hem kayıpta hem de yaşamlarında anlam aramaya yönelirler (Neimeyer, 2000).

İnsanlar, hayatlarını sarsan veya şekillendiren temel olaylarla baş edebilmek ve onları anlamlandırmak için kişisel ve sosyo-kültürel kaynaklardan yararlanarak bir inanç sistemi inşa etmektedirler. Ancak sevilen birinin ölümü, bu sistemin, kişinin dünya görüşünün ve yaşam öyküsünün zaman içindeki tutarlılığını sorgulamasına sebep olmaktadır (Neimeyer ve Currier, 2009). Kayıplarını anlam sistemlerinde özümseyen yaşlı kişiler, dünya görüşlerini ve kendi yaşam öykülerini koruyabilmekte ve böylece yas semptomlarında azalmalar yaşamaktadırlar (Neimeyer, 2012). Çağdaş yas kuramlarında, yasta olan kişilerin sorgulama, olumlu yararlar bulma ve sevilen birinin ölümünü anlamlandırmanın kullanılan en önemli yaşla başa çıkma tarzları oldukları vurgulanmaktadır (Neimeyer, 2000; 2019). Nolen-Hoeksema ve Larson, (2013) sevilen önemli bir kişinin ölümünün, yas sürecinin erken ve orta aşamalarında anlamsızlığa neden olduğunu belirtmektedirler. Kayıp yaşayan birçok birey, yas sürecinin çözümlenme aşamasında yaşamda yeni bir anlam oluşturur, bu da yas sürecinde anlam oluşturma kayıpla başa çıkmada önemli bir bileşen olduğunu göstermektedir (Nolen-Hoeksema ve Larson, 2013).

Yas Sürecinde Anlam Oluşturmaya Yönelik Araştırma Bulguları

Yas sürecinde olan kişilerin anlam oluşturmaya yönelik yapılan araştırmalar yas tutan bireylerin sevdiklerinin ölümünde anlam aradıklarını ve anlam bulanların, bu sürece dâhil olmayanlara göre daha iyi psikolojik uyum gösterdiklerini belirtmektedir (Davis vd., 2000). Benzer şekilde eşini kaybeden kadınlarla yapılan boylamsal bir araştırmada, ilk altı aylık kayıpta anlam oluşturma, bir eşin ölümünden dört yıl sonra anlam aramaya kıyasla daha yüksek düzeyde olumlu duygulanım ve psikolojik iyi olma halini öngördüğü ortaya konulmuştur (Coleman ve Neimeyer, 2010). Ayrıca Uren ve Wastell (2002), yas yaşayan annelerde anlam arayışını incelemiş ve anlam oluşturma derecesinin kayıp ve sıkıntıyla baş etmede anlamlı bir yordayıcı olduğunu bulmuşlardır. Engelkemeyer ve Marwit (2008), yaşlı ebeveynlerin, çocuklarının ölümünü takiben travma sonrası büyümeyi yaşadıklarını ve bu tür olumlu yaşam değişikliklerinin yas semptomlarının şiddeti ile ters orantılı olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmalar sonucunda kayıplarında anlam bulduğunu bildiren kişilerin, kayıplarına anlam veremeyenlere göre

daha az depresif ruh hali (Park, 2011; Park vd., 2001) benlik saygısında artış (Hayes vd., 2005) ve daha yüksek yaşam doyumu (Pakenham, 2008) yaşadıkları belirtilmiştir.

Kültür ve Yasta Anlam Oluşturma

Bireylerin yaşam olaylarını anlamlandırmaları hem kişilik özellikleri, bağlanma biçimleri, özsaygıları vb. içsel faktörler hem de kültür, din, çevre gibi dışsal faktörlerden etkilenmektedir. Alanyazında kültürün yas sürecinde anlam oluşturma üzerinde etkisi olduğu vurgulanmıştır (Byrant, 2003). Sevilen birinin kaybına yönelik verilen tepkiler kültürden kültüre farklılık gösterebileceği belirtilmektedir. Yas araştırmalarında kültürel açıdan duyarlı yaklaşımların öneminin vurgulandığı göz önüne alındığında (Klass, 1999; Rosenblatt, 2008), farklı kültürlerden yas tutan bireylerin anlamlandırmasını değerlendiren kültürel olarak uyumlu ölçüm araçları geliştirmek de kritik önem taşımaktadır.

Yas Sürecinde Anlam Oluşturmanın Ölçülmesi

Yas danışmanlığı ya da yas süreciyle ilişkili olabilecek yardım hizmetlerinde çalışan ruh sağlığı uzmanlarının danışanlarının yas sürecine yönelik tutumlarını daha ayrıntılı incelemek için onların yasta anlam oluşturma süreçleriyle ilgili bilgi sahibi olması etkili yardım hizmeti sunmalarını sağlayacaktır. Bu bakımdan yas sürecinde anlam oluşturma ölçülmesi yoluyla elde edilecek bilgiler önem kazanmaktadır. Alan yazın incelendiğinde dünyada yas süreci ile ilişkili ölçeklerin (Burnett vd., 1997; Faschingbauer vd., 1987; Gillies, vd., 2015; Rubin vd., 2009) bulunduğu ve bunlar arasından bazılarının Türkçeye uyarlamalarının da yapıldığı görülmektedir. Türkiye'de yas süreciyle ilişkili olabilecek ölçekler yas ve yas tutumları (Balcı Çelik, 2006; Selvi vd., 2011; Yıldız ve Cimete, 2011) ölüm kaygısı (Sarınçek-Aydoğan vd., 2015; Sarıkaya ve Baloğlu, 2016; Tanhan, 2010) ve ölüm tutumlarını (Bulut, 2017; Cengiz, 2014) ölçmeye yöneliktir. Türkiye'de bireylerin yas sürecinde anlam oluşturmalarını ölçmeye yönelik herhangi bir ölçme aracının ise bulunmadığı, sadece genel olarak ölümü yorumlama ile ilgili bir ölçme aracının (Bulut, 2022) olduğu görülmektedir.

Yas tutan bireyler arasında anlam arayışı ile ilgili nicel araştırmalarda, yas sürecini ve anlam arayışını değerlendirmek için farklı ölçüm araçları (Boehmer vd., 2007; Gillies vd., 2015) kullanılmasına rağmen YASÖ'yü farklı kılan diğer yas ölçeklerinden farklı olarak, sadece yas tutumlarını, anlam arayışını veya ölüm kaygısını değil, yas sürecinde bireylerin yaşadıkları olayları ve deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını da ölçmeye odaklanması onu farklı kılmaktadır. Bu sayede, yas danışmanları danışanlarının yas sürecini daha iyi anlayabilir ve onlara daha uygun ve etkili bir şekilde yardımcı olabilirler. YASÖ, farklı kültürlerden yas tutan bireylerin anlam oluşturma süreçlerini değerlendirebilmektedir (Yang ve Lee, 2022). Bu sayede, yas danışmanlığı gibi alanlarda çalışan uzmanların farklı kültürel geçmişlere sahip danışanlarına daha uygun ve etkili hizmetler sunmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, YASÖ'nün geliştirilmesi, Türk kültüründe yasa bakış açısının daha iyi anlaşılmasına da katkıda bulunacaktır. Bu sayede, yas danışmanlığı ve psikolojik danışmanlık hizmetleri daha kültürel açıdan duyarlı hale getirilebilir.

Bu bakımdan, YASÖ'nün uyarlanmasıyla beraber bu ölçme aracının kullanılmasının hem yas araştırmalarına hem de yas psikolojik danışmanlığı alanındaki uygulamalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle büyük kayıpların yaşandığı deprem, sel vb. doğal afetlerden sonra sevdiği ve değer verdiği birilerini kaybeden kişilere sunulacak psikolojik danışma gibi yardım hizmetlerinde bu bireylerin olayları ve yaşadıklarını anlamlandırması sürecinde bu ölçme aracı kullanılabilir. Bu çalışmanın amacı, yas sürecindeki bireylerde anlam oluşturma ölçümü için kullanılacak bir ölçme aracı olan YASÖ'yü Türkçeye uyarlamak ve bu ölçme aracının psikometrik özelliklerini incelemektir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmada, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile araştırmacılar tarafından kendilerine ulaşılabilen yas sürecindeki bireyler araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu araştırma, son iki yıl içerisinde sevilen bir yakını kaybeden

ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 226 katılımcı üzerinde yürütülmüştür. Katılımcıların 176'sı kadın (%77.9) 50'si erkektir (%22.1) ve yaş aralıkları 18-52 arasındadır ($X = 24.78$ yaşlar; $SS = 6.79$).

Veri Toplama Araçları

Yas Sürecinde Anlam Oluşturma Ölçeği (YASÖ)

Yang ve Lee (2022) tarafından geliştirilen ölçek 5'li Likert tipinde 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında puanlanan 21 maddeden oluşmaktadır. Çalışmada varyansın %64,77'sini açıklayan üç faktörlü yapısı olduğu belirtilmiştir Ölçek Önemli Ötekinin Anlamı, Mevcut Olma, Baş Etme ve Büyüme olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Orijinal çalışmada yapılan AFA sonucunda elde edilen faktör yüklerinin .61 ile .86 arasında olduğu ve DFA sonucunda ölçeğin iyi uyum değerlerine sahip olduğu belirtilmektedir ($X^2/sd=1.93$, $TLI= .91$, $CFI=.92$, $RMSEA=.07$). Orijinal çalışmadaki ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı .94 alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları ise sırasıyla Önemli Ötekinin Anlamı için .88, Mevcut Olma için .93 ve Baş Etme ve Büyüme için .89'dur.

Hayatın Amacı Ölçeği (HAÖ)

Crumbaugh ve Maholick (1964) tarafından geliştirilmiş Türkçeye çeviri, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ise Kıraç (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçek her satırda yer alan iki karşıt duygu durumundan kişinin durumuna 1 (tam uygun) ile 5 (az uygun) şeklinde puanlanan bir ölçe aracıdır. Ölçme aracı Yaşam Kalitesi, Anlam-amaç ve Özgürlük olarak adlandırılan üç alt boyutu oluşturan 16 madde yer almaktadır. Ölçeğin açıkladığı varyans oranı %53,17 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90 ve iki yarım güvenilirlik katsayısı .85 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

Teksas Düzeltilmiş Yas Ölçeği (TDYÖ)

Sevilen birinin kaybindan sonra gelişen yas tepkilerinin şiddetini ölçmek amacıyla Faschingbauer ve diğerleri (1987) tarafından geliştirilmiş Türk kültürüne uyarlama çalışması Yıldız ve Cimete (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçme aracı 5'li Likert tipinde 1 (tamamen doğru) ile 5 (tamamen yanlış) arasında puanlanmaktadır. Ölçme aracı 21 maddeden oluşmakta olup Geçmiş Davranışlar ve Şimdiki Duygular alt boyutlarından oluşmaktadır. Orijinal ölçek geliştirme çalışmasında ölçeğin açıkladığı varyans oranı %48 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Geçmiş Davranışlar alt boyutu için .82 ve Şimdiki Duygular alt boyutu için .94 olarak bulunmuştur (Yıldız ve Cimete, 2011). Bu çalışma kapsamında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Geçmiş Davranışlar alt boyutu için .88 ve Şimdiki Duygular alt boyutu için .92 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile yaş, cinsiyet ve kaybin süresi ile ilgili sorular kullanılmıştır.

İşlemler

İçinler, Çeviri ve Kültürel Eşdeğerlik Çalışmaları

Çalışma Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Yayın ve Etik Kurulunun. 25.12.2020 tarih ve 2020-10/21 nolu karar sayısına istinaden alınan izinle yapılmıştır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması için sorumlu yazar olan NaYeon Yang'dan 11.03.2020 tarihinde e-posta yoluyla gereken izin alınmıştır. Araştırmacının verileri katılımcılardan Google formlar aracılığıyla açıklama kısmından sonra çalışmaya katılmayı kabul ediyorum şeklinde onam alınarak toplanmıştır. YASÖ Türk kültürüne uyarlama çalışmasında öncelikle Brislin ve diğerleri, (1973) tarafından önerilen beş aşamalı yöntemin geri çeviri aşaması dışındaki bütün aşamalar takip edilmiştir. İlk olarak hem İngilizceye hem de Türkçeye hâkim 3 uzman ölçeğin hedef dil olan Türkçeye çeviri işlemini yapmışlardır. İkinci aşamada çevirilerin değerlendirilmesi için alan bilgisine sahip üç uzman görüşü alınmıştır. Bu görüş çerçevesinde çeviriler incelenerek orijinal ölçek maddesini en iyi yansıttığı düşünülen maddelere karar verilmiştir. Üçüncü aşamada çevirilerin değerlendirilmesi için ana dili İngilizce olan ve Türkiye'de yaşayan çift

dilli ve İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında doktora yapmış bir akademisyen tarafından çevirilerin orijinal ölçek ile birlikte değerlendirilmesi istenmiştir. Son aşamada ise Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında uzman 2 akademisyenin görüşüne başvurulmuş ve ölçek son halini almıştır. Akademisyenlerden biri Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında İngilizce eğitim veren bir kurumda çalışmakta ve yas süreciyle ilgili çalışmaları bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Veriler çevrimiçi toplanmasından dolayı kayıp veri yoktur. Normallik varsayımları için tüm değişkenlerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) standart değerlerine bakılmıştır. Bu değerlerin alan yazında belirtilen +2.00 ve -2.00 çarpıklık ve basıklığın standart değerlerini (George ve Mallery, 2010) karşıladığı görülmüştür (Tablo 3'e bakınız). Çoklu bağlantılılık sorunu için tolerance değerlerinin .10'un üstünde ve VIF değerlerinin ise 10'un altında olması gerekmektedir (Pallant, 2020). Tolerance değerlerinin .652 ile .997 arasında olduğu VIF değerlerinin ise 1.003 ile 1.534 arasında olduğu ve çoklu bağlantılılık sorunu olmadığı görülmektedir. Verilerin analizi kapsamında ilk olarak YASÖ'nün faktör yapısının Türkiye örnekleminde geçerli ve güvenilir olup olmadığını belirlemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmış, yakınsak (convergent) geçerliği ile ölçüt - bağıntılı geçerlik çalışması yapılmıştır. Faktör yapısı doğrulanan alt boyutlar için McDonald Omega ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. YASÖ'nün faktör yapısının Türkiye örnekleminde geçerli ve güvenilir olup olmadığını ortaya koymak için analizlerde AMOS 28 ve IBM SPSS 28 paket programları kullanılmıştır.

Bulgular

YASÖ'nün DFA Sonuçlarına İlişkin Bulgular

DFA yapılmadan önce uç değerler veri setinden çıkarılmıştır. Normallik varsayımı için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş bu değerlerin (George ve Mallery, 2010) normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür. YASÖ'nün yapı geçerliliğini incelemek amacıyla DFA yapılmış ve DFA sonucunda modele ilişkin elde edilen uyum indeksleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Model Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum İndeksi	DFA	Kabul Edilebilir Uyum	İyi Uyum
χ^2		$2df \leq \chi^2 \leq 3df$	$0df \leq \chi^2 \leq 2df$
<i>p-Value</i>	< 0.001		
χ^2/df	2.57	$3 \leq \chi^2/df \leq 5$	$0 \leq \chi^2/df \leq 3$
<i>GFI</i>	.85	$0.85 \leq$	$0.90 \leq$
<i>RMSEA</i>	.08	$0.08 \leq$	$0.05 \leq$
<i>SRMR</i>	.09	$0.08 \leq$	$0.05 \leq$
<i>CFI</i>	.90	$0.90 \leq$	$0.95 \leq$
<i>IFI</i>	.90	$0.90 \leq$	$0.95 \leq$

Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde model sonucunda SRMR değeri kabul edilebilir uyum göstermemekte ki kare/sd değeri ise iyi uyum göstermektedir. Ayrıca ölçekle ilgili diğer uyum değerlerinin kabul edilebilir uyum indeksleri gösterdiği görülmektedir (Hair vd., 2010; Kline, 2005). Bu şekilde modelin üç faktörlü yapısı doğrulanmıştır.

DFA sonucunda elde edilen faktör yüklerinin .39 ile .87 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 2'de standardize edilmiş regresyon ağırlıkları ile yakınsak geçerliği ve birleşik güvenilirlik değerleri sunulmuştur.

Tablo 2. *Standardize Regresyon Ağırlıkları ile Yakınsak Geçerliliği ve Birleşik Güvenirlilik Değerleri*

İfadeler	Alt boyutlar	Tahmin değerleri	AVE	CR
M1	Önemli Ötekinin Anlamı	.73		
M2	Önemli Ötekinin Anlamı	.67		
M5	Önemli Ötekinin Anlamı	.80	.44	.87
M6	Önemli Ötekinin Anlamı	.78		
M9	Önemli Ötekinin Anlamı	.74		
M12	Önemli Ötekinin Anlamı	.71		
M21	Önemli Ötekinin Anlamı	.46		
M5	Önemli Ötekinin Anlamı	.73		
M3	Mevcut Olma	.54		
M7	Mevcut Olma	.55		
M10	Mevcut Olma	.70	.44	.87
M11	Mevcut Olma	.86		
M16	Mevcut Olma	.54		
M18	Mevcut Olma	.87		
M20	Mevcut Olma	.82		
M4	Baş Etme ve Büyüme	.39		
M8	Baş Etme ve Büyüme	.59		
M13	Baş Etme ve Büyüme	.79	.40	.85
M14	Baş Etme ve Büyüme	.59		
M15	Baş Etme ve Büyüme	.84		
M17	Baş Etme ve Büyüme	.70		
M19	Baş Etme ve Büyüme	.76		

Geçerliğe ilişkin bir diğer kanıt olan YASÖ Türkçe formunun yakınsak (convergent) değerleri incelenmiştir. Yakınsak geçerliği ortalama varyans (AVE) ve bileşik güvenirlilik (CR) değerleri ile kontrol edilmektedir. AVE değeri “Ortalama Açıklanan Varyans (Average Variance Extracted)”ın kısaltması olup, faktörle ilgili maddelerin kovaryanslarının (yüklerinin) karelerinin toplamının madde sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Yakınsak geçerlik değişkenlere ilişkin maddelerin oluşturdukları boyut ile kendi aralarında ilişkili olduklarını göstermektedir. Yakınsak geçerlikte CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olması ve AVE değerlerinin ise 0,5’ten büyük olması gerekmektedir (Byrne, 2016; Nunnally ve Bernstein, 1994). Fakat AVE değerinin 0.5 değerinin biraz altında elde edilen değerler de kabul edilmektedir. Hair vd. (1998) göre CR’nin 0.6’dan büyük olduğu durumlarda AVE’nin 0.5’ten küçük çıkması kabul edilebilir. Ayrıca AVE<0.5 durumunda CR>AVE koşulunun sağlanıyorsa yine benzeşim geçerliği kabul edilebilir demektir. AVE değerleri incelendiğinde Önemli Ötekinin Anlamı ve Mevcut Olma için .44 ve Baş Etme ve Büyüme için .40 olduğu görülmektedir. Birleşik güvenirlilik (CR) değerleri incelendiğinde Önemli Ötekinin Anlamı ve Mevcut Olma için .87 ve Baş Etme ve Büyüme için .85 olarak hesaplanmıştır.

Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Çalışması

YASÖ Türkçe formunun ölçüt-bağıntılı geçerliğinin incelenmesi amacıyla, ölçekten elde edilen puanların HAÖ ve TDYÖ'den elde edilen puanlarla ilişkileri için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen korelasyon değerleri, ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık standart değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. YASÖ Puanları ile Ölçüt Araçlardan Elde Edilen Puanlar Arasındaki Korelasyonlar

	<i>X</i>	<i>Ss</i>	<i>Çar.</i>	<i>SE</i>	<i>Bas.</i>	<i>SE</i>	1	2	3	4	5	6	7
YAS	3.87	.69	-.621	.162	-.108	.322	1	.74*	.83*	.91*	.48*	-.24*	-.12
ÖÖA	4.19	.79	-1.232	.162	1.101	.322		1	.33*	.55*	.23*	-.34*	-.22*
MO	3.51	.89	-.350	.162	-.685	.322			1	.70*	.54*	-.07	.03
BEB	3.90	.82	-.615	.162	-.315	.322				1	.40*	-.21*	-.13
HA	3.44	.84	-.675	.162	.055	.322					1	.02	.05
SD	3.06	1.04	.032	.162	-.879	.322						1	.59
GD	3.87	.69	-.621	.162	-.108	.322							1

* $p < 0.05$; YASÖ: Yas Sürecinde Anlam Oluşturma Ölçeği; ÖÖA: Önemli Ötekinin Anlamı (Yas Sürecinde Anlam Oluşturma alt boyutu); MO: Mevcut Olma (Yas Sürecinde Anlam Oluşturma alt boyutu); BEB: Baş Etme ve Büyüme (Yas Sürecinde Anlam Oluşturma alt boyutu); HA: Hayatın Amacı; SD: Şimdiki Duygular (Teksas Düzeltmiş Yas Ölçeği alt boyutu); GD: Geçmiş Davranışlar (Teksas Düzeltmiş Yas Ölçeği alt boyutu).

Tablo 3 incelendiğine ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılım gösterdikleri görülmektedir (George ve Mallery, 2010). Korelasyon katsayısı eğer $\pm .70 - 1.00$ arasında değer alırsa yüksek ilişkiyi $\pm .30 - .70$ arasında değer alması orta düzey ilişkiyi $\pm .00 - .30$ arasında ise düşük bir ilişki olduğunu göstermektedir (Büyükoztürk, 2011). Bundan dolayı YASÖ puanlarının HAÖ puanları ile orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ($r=.48$, $p<.05$), YASÖ'nün Önemli Ötekinin Anlamı alt boyutu puanları ile HAÖ puanları arasında düşük düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ($r=.23$, $p<.05$) ilişkiler olduğu görülmektedir. YASÖ'nün Mevcut Olma alt boyutu puanları ile HAÖ puanları arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ($r=.54$, $p<.05$) ve YASÖ'nün Baş Etme ve Büyüme alt boyutu puanları ile HAÖ puanları arasında da orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ($r=.40$, $p<.05$) ilişkiler olduğu elde edilen bulgular arasındadır. TDYÖ'nün alt boyutlarıyla YASÖ puanları arasındaki ilişkiler incelendiğinde Şimdiki Duygular ile YASÖ puanları arasında düşük düzeyde anlamlı ve negatif yönde ($r=-.24$, $p<.05$) ilişki bulunurken, Geçmiş Davranışlar ile YASÖ puanları arasında ise anlamlı ($r=-.12$, $p>.05$) bir ilişki bulunmamıştır.

Ölçekle İlgili Güvenirlik Çalışmaları

Güvenirlik analizlerinde Cronbach alfa katsayısının .65 ve üzerinde olması yeterli kabul edilmektedir (Cronbach, 1990; Özdamar, 1999). Araştırmada yer alan değişkenler için yapılan güvenilirlik analizlerinde YASÖ için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. YASÖ'nün alt boyutları için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları Önemli Ötekinin Anlamı alt boyutu için .86, Mevcut Olma alt boyutu için .87, Baş Etme ve Büyüme alt boyutu için ise .86 olarak hesaplanmıştır.

Ayrıca, bir diğer güvenilirlik analizi olan McDonald Omega (ω) katsayıları tüm ölçek için $\omega= .92$, Önemli Ötekinin Anlamı alt boyutu için $\omega= .86$, Mevcut Olma alt boyutu için $\omega= .88$, Baş Etme ve Büyüme alt boyutu için ise $\omega= .86$, olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar YASÖ'den elde edilen puanların güvenilir olduğuna ilişkin çıkarım sağlamaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın amacı, Yang ve Lee (2022) tarafından geliştirilen YASÖ'nün Türkçeye uyarlanması ve Türk kültüründe geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğin Türkçe Formu

oluşturulmuş ve bu formun yapı geçerliğinin incelenmesi için yapılan DFA sonucunda yapısal modelin yeterli düzeyde uyum gösterdiği görülmüştür (Hair vd., 2010; Kline, 2005). Böylece ölçeğin üç faktör ve 21 maddeden oluşan orijinal yapısının Türkiye örnekleminde doğrulandığı tespit edilmiştir. Bu sonuç orijinal ölçeğin geliştirilme çalışmasında referans alınan çalışmalarla (Gillies vd., 2015; Holland vd., 2010) uyum göstermiştir.

Geçerliğe ilişkin bir diğer kanıt olan YASÖ Türkçe formunun yakınsak geçerliği incelenmiştir. Fornell ve Larcker (1981) iyi bir uyum geçerliği için CR değerinin .80'in AVE değerinin ise .50'nin üzerinde olmasını önermektedir. YASÖ için yapılan geçerlik analizleri sonucunda CR değerlerinin istenen düzeyde olduğu (Fornell and Larcker, 1981) ve bu değer ölçeğin Türkçe formunun yakınsak geçerliğini sağladığı görülmektedir.

Araştırma sürecinde YASÖ'nün Türkçe formunun ölçüt geçerliğinin incelenmesine yönelik analizlerde YASÖ puanlarının Hayatın Anlamı Ölçeği puanlarıyla orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Bu bulgunun, yas sürecinde anlam oluşturmayla hayatın anlamının ilişkili olduğunu gösteren diğer araştırma bulgularıyla (Nolen-Hoeksema ve Larson, 2013; Van den Heuvel vd., 2009) tutarlılık göstermektedir. Alan yazında sunulan teorik modellerin, sevdiklerinin ölümüyle beraber yaşanan yas sürecinde anlam bulan kişilerin yaşamlarına anlam kazandırdığına yaptıkları vurgu düşünüldüğünde (Park, 2010; Gillies ve Neimeyer, 2006), bu sonuçlar ışığında YASÖ'nün Türkçe formunun ölçüt geçerliğinin sağlandığı görülmektedir.

Ayrıca bu çalışma kapsamında YASÖ puanlarının TDYÖ'nün alt boyutlarından elde edilen puanlarla anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgunun, yas sürecinde anlam oluşturmayla yasin ilişkili olduğunu gösteren diğer araştırma bulgularıyla (Neimeyer ve Thompson, 2014; Thimm ve Holland, 2017) tutarlılık gösterdiği görülmektedir. YASÖ'nün alt boyutları incelendiğinde Önemli Ötekinin Anlamı alt boyutu sevilen birinin kaybında anlam oluşturmanın ölen kişinin anlamı, bu kişiye yönelik duygular, birlikte sahip oldukları anılar ve ölen kişiyle devam eden duygusal bağla ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Gillies vd., 2015). Mevcut Olma alt boyutu açısından bakıldığında yapılan araştırmalar yas sürecindeki kişilerin anı yaşamaya, kayıptan sonra daha dikkatli olmaya (Kumar, 2005; Nolen vd., 2013; Weston vd., 1998) ve hayata daha çok değer vermeye (Gillies vd., 2014) çabaladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Baş Etme ve Büyüme faktörünü destekler nitelikte araştırmalar ölen kişiyle bağları sürdürme arzusunun yas tutan bireyleri motive ettiğini (Gillies vd., 2014; Hoppes ve Segal, 2010) ve kayıp deneyiminden sonra kişisel gelişimin farklı yönlerini deneyimlediklerini (Hogan ve Schmidt, 2002; Riley vd., 2007) göstermektedir.

Bu araştırma kapsamında YASÖ Türkçe formunun güvenilirliğini incelemeye yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, YASÖ'nün Önemli Ötekinin Anlamı, Mevcut Olma ve Baş Etme ve Büyüme alt boyutları için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları ölçeğin orijinal geliştirme çalışmasında (Yang ve Lee, 2022) elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ile tutarlı bir biçimde yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin Türkçe formunun da iç tutarlılığının bulunduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak, bu araştırma kapsamında Türkçe formu oluşturulan ve geçerlik ve güvenilirlik kanıtları incelenen YASÖ'nün iyi seviyede geçerlik ve güvenilirlik kriterlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Geliştirilen bu ölçek ile bireylerin sevilen birinin kaybında yaşamış oldukları yas sürecinde ne düzeyde anlam oluşturdukları ölçülebilecek ve sayede Türkiye'de yapılacak yas araştırmalarına ve yas sürecinde olan kişilerle çalışan psikolojik danışmanların üniversitelerin psikolojik danışma merkezlerine, özel kliniklere başvuran kişilere verdikleri danışma hizmetlerine katkı sağlanabilecektir. Ayrıca YASÖ Türkçe formunun kullanılması ile kültürlerarası karşılaştırmaların yapılacağı yeni araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Bununla birlikte bu çalışmanın da bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Örneğin, bu çalışmada YASÖ Türkçe formu aracıyla yas sürecindeki kişilerin anlam oluşturma düzeyleri yalnızca hayatın amacı değişkeni ile ilişkisi bakımından ele alınmıştır. Farklı araştırmalarda yas sürecinde anlam oluşturmanın ilişkili olabileceği, etkileyebileceği veya etkilenebileceği farklı değişkenlerle çalışmalar yapılabilir. Araştırma kapsamında ölçeğin ölçme değişmezliğine ilişkin herhangi bir çalışma yapılmadı sonraki çalışmalarda ölçme değişmezliğine yönelik çalışmalar yapılabilir. Ayrıca bu çalışmanın çalışma verilerinin internet erişimi olan bireylerle sınırlı olması çalışmanın sınırlılıkları arasında gösterilebilir.

Kaynakça

Balcı-Çelik, S. (2006). Yas ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 25, 105-111.

- Boehmer, S., Luszczynska, A., & Schwarzer, R. (2007). Coping and quality of life after tumor surgery: Personal and social resources promote different domains of quality of life. *Anxiety, Stress & Coping: An International Journal*, 20(1), 61–75. <https://doi.org/10.1080/10615800701195439>
- Bonanno, G. A., & Kaltman, S. (2001). The varieties of grief experience. *Clinical Psychology Review*, 21(5), 705–734. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(00\)00062-3](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(00)00062-3)
- Bulut, M. B. (2017). Adapting the multidimensional mortality awareness measure: A study of validity and reliability. *The Journal of International Social Research*, 10(49), 268–275. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1578>
- Bulut, M. B. (2022). Turkish version of the interpretation of death scale: Cultural adaptation and validation. *Journal of Gerontological Social Work*, 65(1), 24–44. <https://doi.org/10.1080/01634372.2021.1920536>
- Burnett, P., Middleton, W., Raphael, B., & Martinek, N. (1997). Measuring core bereavement phenomena. *Psychological Medicine*, 27(1), 49–57. <http://doi.org/10.1017/S0033291796004151>
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (17. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Byrant, C. D. (2003). *Handbook of death and dying*. Sage.
- Byrne, B. M. (2016). Adaptation of assessment scales in cross-national research: Issues, guidelines, and caveats. *International Perspectives in Psychology: Research, Practice, Consultation*, 5(1), 51–65. <https://doi.org/10.1037/ipp0000042>
- Cengiz, H. (2014). *The effects of voluntary simplicity behaviors on attitudes toward death consumption: A cross-cultural comparison between turkey and the united states*. [Doktora Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Coleman, R. A., & Neimeyer, R. A. (2010). Measuring meaning: searching for and making sense of spousal loss in late-life. *Death Studies*, 34(9), 804–834. <https://doi.org/10.1080/07481181003761625>
- Crumbaugh, J. C., & Maholick, L. T. (1964). An experimental study in existentialism: The psychometric approach to Frankl's concept of noogenic neurosis. *Journal of Clinical Psychology*, 20(2), 200–207.
- Davis, C. G., Nolen-Hoeksema, S., & Larson, J. (1998). Making sense of loss and benefiting from the experience: Two construals of meaning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 561–574. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.2.561>
- Davis, C. G., Wortman, C. B., Lehman, D. R., & Silver, R. C. (2000). Searching for meaning in loss: are clinical assumptions correct. *Death Studies*, 24(6), 497–540. <https://doi.org/10.1080/07481180050121471>
- Engelkemeyer, S. M., & Marwit, S. J. (2008). Posttraumatic growth in bereaved parents. *Journal of Traumatic Stress*, 21(3), 344–346. <https://doi.org/10.1002/jts.20338>
- Faschingbauer, T. R., Devaul, R. A., & Zisook, S. (1977). Development of the Texas Inventory of Grief. *The American Journal of Psychiatry*, 134(6), 696–698. <https://doi.org/10.1176/ajp.134.6.696>
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, 18(3), 382–388. <https://doi.org/10.2307/3150980>
- Friedman, V. J., & Rogers, T. (2008). Action science: Linking causal theory and meaning making in action research. *The SAGE handbook of action research: Participative inquiry and practice*, 252–265.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Gillies, J. M., Neimeyer, R. A., & Milman, E. (2015). The Grief and Meaning Reconstruction Inventory (GMRI): Initial validation of a new measure. *Death Studies*, 39(2), 61–74. <https://doi.org/10.1080/07481187.2014.907089>

- Gillies, J., & Neimeyer, R. A. (2006). Loss, grief, and the search for significance: Toward a model of meaning reconstruction in bereavement. *Journal of Constructivist Psychology*, 19(1), 31–65. <https://doi.org/10.1080/10720530500311182>
- Gillies, J., Neimeyer, R. A., & Milman, E. (2014). The meaning of loss codebook: construction of a system for analyzing meanings made in bereavement. *Death Studies*, 38(1-5), 207–216. <https://doi.org/10.1080/07481187.2013.829367>
- Hair, J. F., Tatham, R. L., Anderson, R. E., & Black, W. (2006). *Multivariate data analysis* (6th Ed.). Pearson Prentice Hall.
- Hayes, A. M., Beevers, C. G., Feldman, G. C., Laurenceau, J. P., & Perlman, C. (2005). Avoidance and processing as predictors of symptom change and positive growth in an integrative therapy for depression. *International Journal of Behavioral Medicine*, 12(2), 111–122. https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm1202_9
- Hogan, N. S., & Schmidt, L. A. (2002). Testing the grief to personal growth model using structural equation modeling. *Death Studies*, 26(8), 615–634. <https://doi.org/10.1080/07481180290088338>
- Holland, J. M., Currier, J. M., Coleman, R. A., & Neimeyer, R. A. (2010). The Integration of Stressful Life Experiences Scale (ISLES): Development and initial validation of a new measure. *International Journal of Stress Management*, 17(4), 325–352. <https://doi.org/10.1037/a0020892>
- Hoppes, S., & Segal, R. (2010). Reconstructing meaning through occupation after the death of a family member: accommodation, assimilation, and continuing bonds. *The American Journal of Occupational Therapy*, 64(1), 133–141. <https://doi.org/10.5014/ajot.64.1.133>
- Kıraç, F. (2015). Psychometric properties of the purpose in life scale: Factor structure and reliability. *The Journal of International Social Research*, 8(39), 490-500. <https://hdl.handle.net/20.500.12514/334>
- Klass, D. (1999). Developing a cross-cultural model of grief: The state of the field. *OMEGA – Journal of Death and Dying*, 39(3), 153–178. <https://doi.org/10.2190/BDTX-CYE0-HL3U-NQ>
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York, NY, US: Guilford Press.
- Kumar, S. M. (2005). *Grieving mindfully: A compassionate and spiritual guide to coping with loss*. Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Kuşci İ. (2023). Kültürümüzde yas destek ritüelleri. B. Dilmaç ve V. Bakır (Ed.), *Kayıp ve yas içinde* (s. 205 -234). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Neimeyer R. A. (2019). Meaning reconstruction in bereavement: Development of a research program. *Death Studies*, 43(2), 79–91. <https://doi.org/10.1080/07481187.2018.1456620>
- Neimeyer, R. A. (2000). Searching for the meaning of meaning: Grief therapy and the process of reconstruction. *Death Studies*, 24(6), 541–558. <https://doi.org/10.1080/07481180050121480>
- Neimeyer, R. A. (Ed.). (2012). *Techniques in Grief Therapy* (p. 86). Taylor & Francis..
- Neimeyer, R. A., & Currier, J. M. (2009). Grief therapy: Evidence of efficacy and emerging directions. *Current Directions in Psychological Science*, 18(6), 352–356. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2009.01666.x>
- Neimeyer, R. A., & Thompson, B. E. (2014). Meaning making and the art of grief therapy. In B. E. Thompson & R. A. Neimeyer (Eds.), *Grief and the expressive arts: Practices for creating meaning* (pp. 3–13). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Neimeyer, R. A., Harris, D. L., Winokuer, H. R., & Thornton, G. F. (Eds.), (2011). *Grief and bereavement in contemporary society: Bridging research and practice*. New York, NY: Routledge

- Neimeyer, R. A., Klass, D., & Dennis, M. R. (2014). A social constructionist account of grief: loss and the narration of meaning. *Death Studies, 38*(6-10), 485–498. <https://doi.org/10.1080/07481187.2014.913454>
- Nolen-Hoeksema, S., Larson, J., & Larson, J. M. (2013). *Coping with loss*. Routledge.
- Pakenham, K. I. (2008). Making sense of caregiving for persons with multiple sclerosis (MS): The dimensional structure of sense making and relations with positive and negative adjustment. *International Journal of Behavioral Medicine, 15*(3), 241–252. <https://doi.org/10.1080/10705500802222345>
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. Routledge.
- Park, C. L. (2010). Making sense of the meaning literature: An integrative review of meaning making and its effects on adjustment to stressful life events. *Psychological Bulletin, 136*(2), 257–301. <https://doi.org/10.1037/a0018301>
- Park, C. L. (2011). Meaning, coping, and health. In S. Folkman (Ed.), *Oxford handbook of stress, health, and coping* (pp. 227–241). Oxford University Press
- Park, C. L., Folkman, S., & Bostrom, A. (2001). Appraisals of controllability and coping in caregivers and HIV+ men: testing the goodness-of-fit hypothesis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 69*(3), 481–488. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.69.3.481>
- Riley, L. P., LaMontagne, L. L., Hepworth, J. T., & Murphy, B. A. (2007). Parental grief responses and personal growth following the death of a child. *Death Studies, 31*(4), 277–299. <https://doi.org/10.1080/07481180601152591>
- Rosenblatt, P. C. (2008). Grief across cultures: A review and research agenda. In M. S. Stroebe, R. O. Hansson, H. Schut, & W. Stroebe (Eds.), *Handbook of bereavement research and practice: Advances in Theory and Intervention* (pp. 207–222). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14498-010>
- Rubin, S. S., Nadav, O. B., Malkinson, R., Koren, D., Goffer-Shnarch, M., & Michaeli, E. (2009). The two-track model of bereavement questionnaire (TTBQ): development and validation of a relational measure. *Death Studies, 33*(4), 305–333. <https://doi.org/10.1080/07481180802705668>
- Sarıççek-Aydoğan, A., Gülseren, S., Öztürk-Sarikaya, O., & Özen, C. (2015). Reliability and validity of the Turkish version of Abdel-Khalek's death anxiety scale among college students. *Archives of Neuropsychiatry, 52*(4), 371–375. <https://doi.org/10.5152/npa.2015.8820>
- Sarıkaya, Y., & Baloğlu, M. (2016). The development and psychometric properties of the Turkish death anxiety scale (TDAS). *Death Studies, 40*(7), 419–431. <https://doi.org/10.1080/07481187.2016.1158752>
- Selvi, Y., Öztürk, R. I., Ağargün, M. Y., Besiroğlu, L. ve Çilli, A. S. (2011). Temel yas unsurları ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Noro-Psikyatry Arsivi, 48*(2), 129-134.
- Stroebe, M., Schut, H., & Stroebe, W. (2007). Health outcomes of bereavement. *Lancet (London, England), 370*(9603), 1960–1973. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(07\)61816-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(07)61816-9)
- Tanhan, F. (2010). *The effects of death education on death anxieties and psychological wellbeings*. [Yayınlamamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Thimm, J. C., & Holland, J. M. (2017). Early maladaptive schemas, meaning making, and complicated grief symptoms after bereavement. *International Journal of Stress Management, 24*(4), 347–367. <https://doi.org/10.1037/str0000042>
- Thompson, N. (2019). The social context of grief and loss. In D. L. Harris (Ed.). *Non-death loss and grief: Context and clinical implications* (pp. 17–23). Routledge.
- Uren, T. H., & Wastell, C. A. (2002). Attachment and meaning-making in perinatal bereavement. *Death Studies, 26*(4), 279–308. <https://doi.org/10.1080/074811802753594682>

- van den Heuvel, M., Demerouti, E., Schreurs, B. H. J., Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B. (2009). Does meaning-making help during organizational change?: Development and validation of a new scale. *The Career Development International*, 14(6), 508–533. <https://doi.org/10.1108/13620430910997277>
- Weiss, R. S. (2001). Grief, bonds, and relationships. In M. S. Stroebe, R. O. Hansson, W. Stroebe, ve H. Schut (Eds.), *Handbook of bereavement research: Consequences, coping, and care* (pp. 47-62). American Psychological Association
- Weston, R., Martin, T., & Anderson, Y. (Eds.). (1998). *Loss and bereavement: Managing change*. Oxford: Blackwell Science.
- Wilson, J. (2014). *Supporting people through loss and grief an introduction for counsellors and other caring practitioners*. Jessica Kingsley Publishers.
- Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. United States of America: Basic Books.
- Yang, N., & Lee, S. M. (2022). The development and validation of the Meaning Making in Grief Scale. *Death Studies*, 46(1), 178–188. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1725929>
- Yıldız, H., & Cimete, G. (2011). Adaptation study of the Texas Revised Inventory of Grief. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 12(1) 30–36.
- Zeyrek, E. Y., & Lester, D. (2008). Cronbach alpha reliability and concurrent validity of the Collett-Lester fear of death scale in a Turkish sample. *Psychological Reports*, 102(3), 706–708. <https://doi.org/10.2466/pr0.102.3.706-708>

EK: Yas Sürecinde Anlam Oluşturma Ölçeği

Araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliğini olumsuz etkilememesi adına verilen maddeleri dikkatlice okuyarak yakın hissettiğiniz tek seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış seçenek yoktur. Derecelendirme aşağıdaki gibidir.

1. Kesinlikle Katılmıyorum. 2. Katılmıyorum. 3. Kararsızım. 4. Katılıyorum. 5. Kesinlikle Katılıyorum.

1	O kişinin benim için ne anlam ifade ettiğini anladım.	1	2	3	4	5
2	O kişiyle olan, daha önceden farkına varmadığım güzel anıları hatırladım.	1	2	3	4	5
3	Hayatımda sahip olduğum her şeyin değerli olduğunu anladım.	1	2	3	4	5
4	Hayatın değerini hatırlayabildim.	1	2	3	4	5
5	O kişinin benim için ne kadar değerli olduğunu anladım.	1	2	3	4	5
6	O kişi ile yaşadığım neşeli anılar anlamlı hâle geldi.	1	2	3	4	5
7	Hayatı daha büyük bir mercekle görebildim.	1	2	3	4	5
8	O kişiye yönelik dile getiremediğim minnettarlık duygularım ortaya çıktı.	1	2	3	4	5
9	Gelecekte daha çok şimdiki zamana odaklanırdım.	1	2	3	4	5
10	Zamanımı güzel ve mutlu anılarla doldurmaya başladım.	1	2	3	4	5
11	O kişiyle olan anılarıma daha fazla önem vermeye başladım.	1	2	3	4	5
12	Kayıp nedeniyle yaşadığım duygularla baş ederken içsel büyümeye yaşadım.	1	2	3	4	5
13	Bu durum gelecekteki kayıp ve üzüntülere karşı dayanıklılığımın temeli oldu	1	2	3	4	5
14	(Bu) kayıp deneyimi hayattaki eylemlerimi değiştirmeme izin verdi.	1	2	3	4	5
15	Kendi hayatımdan sorumlu hissettim.	1	2	3	4	5
16	Zihinsel olarak olgunlaşabildim.	1	2	3	4	5
17	Günlük hayatımı mutlulukla doldurmaya başladım.	1	2	3	4	5
18	Bu kayıp deneyimi büyümeme ve olgunlaşmama yardım etti.	1	2	3	4	5
19	Hayatı daha aktif yaşamaya başladım.	1	2	3	4	5
20	Sevdiğim kişiyi göremesem de, onun her zaman benimle olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5

EXTENDED SUMMARY

The loss of a loved one can be attributed to a number of factors, including accidents, natural disasters, diseases, and death. In such instances, individuals experience a natural grief process, which is defined as a universal and multifaceted experience that reveals expressions of grief (Neimeyer et al., 2011). Weiss (2001) defines the concept of grief as a long-lasting and severe mournful process that occurs after loss. However, it is reported in the literature that the grief process forms the foundations of a person's psychological, biological, emotional, sociological, and spiritual reactions to loss (Thompson, 2019). Furthermore, individuals' understanding of life events is based on personality traits, attachment styles, self-esteem, etc. The grieving process is influenced by a multitude of internal and external factors, including culture, religion, and environment. The literature highlights the impact of culture on the creation of meaning during the grieving process (Byrant, 2003). It is evident that the reactions to the loss of a loved one may vary across cultures. Given the emphasis placed on culturally sensitive approaches in grief research (e.g., Klass, 1999; Rosenblatt, 2008), it is similarly vital to develop and utilise culturally compatible measurement tools that evaluate the meaning of grieving individuals from diverse cultural backgrounds.

In order to gain a more detailed understanding of the clients' attitudes towards the grieving process, it is essential that mental health professionals working in grief counselling or similar services that may be related to the grieving process are able to provide effective help services. In this respect, the information obtained through the measurement of meaning-making in the grieving process gains importance. A review of the literature reveals the existence of scales related to the grief process in the world (Burnett et al., 1997; Faschingbauer et al., 1987; Gillies et al., 2015; Rubin et al., 2009), some of which have been adapted into Turkish. The scales that may be related to the grieving process in Turkey include grief and grieving attitudes (Balçı Çelik, 2006; Selvi et al., 2011; Yıldız & Cimete, 2011), death anxiety (Sarıç In addition, the studies by İçek-Aydoğan et al. (2015), Sarıkaya & Baloğlu (2016) and Tanhan (2010) have considered the role of social support in the grieving process, while Bulut (2017) and Cengiz (2014) have focused on death attitudes. It is evident that there is a lack of measurement tools to assess individuals' meaning-making processes during the grieving period in Turkey. Additionally, there is only one measurement tool available for interpreting death in general. Consequently, it is proposed that the utilisation of this measurement tool, in conjunction with a Turkish version of the Meaning Making in Grief Scale (MMGS), will facilitate both grief research and the implementation of this tool in the field of grief counselling. The objective of this study is to adapt the MMGS, a measurement tool designed to assess meaning-making in individuals undergoing bereavement, into Turkish and to evaluate its psychometric properties.

The study was conducted on 226 participants who had lost a loved one in the previous two years and participated in the study voluntarily. Of the participants, 176 (77.9%) were female, 50 (22.1%) were male, and their ages ranged from 18 to 52 years (mean age = 24.78 years, standard deviation = 6.79). The data were collected via the MMGS, the Purpose in Life Test, the Texas Revised Inventory of Grief, and the Personal Information Form. The data were collected online, which ensured that no data were lost.

As part of the data analysis, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was initially employed to ascertain the validity of the factor structure of the MMGS in the Turkish sample. The results of the CFA indicated that the MMGS has a three-factor structure. Subsequently, studies were conducted to assess the convergent and discriminant validity, as well as criterion-related validity, of the MMGS. The McDonald Omega and Cronbach Alpha internal consistency coefficients were calculated for the confirmed sub-dimensions. In the analyses conducted to examine the criterion-related validity of the MMGS, it was found that the MMGS scores were moderately significant and positively correlated with the Purpose in Life scores ($r=.48$, $p<.05$). The relationships between the Texas Revised Inventory of Grief sub-dimension scores and MMGS scores were also examined.

In contrast, a significant and negative relationship was observed between the MMGS scores and the Present Feelings scores (sub-dimension of the Texas Revised Inventory of Grief), with a correlation coefficient of $r = -0.24$ and a p -value of less than 0.05. In contrast, no significant relationship was found between the MMGS scores and the Past Behaviors (sub-dimension of the Texas Revised Inventory of Grief) scores, with a correlation coefficient of $r = -0.12$ and a p -value greater than 0.05. In the reliability analysis of the variables included in the study, Cronbach's alpha internal consistency coefficient was calculated as .92 for the MMGS total scores. The Cronbach's alpha internal consistency coefficients were calculated as .86 for the Meaning of the Significant Other sub-dimension, .87 for the Being Present sub-dimension, and .86 for the Coping and

Growth sub-dimension scores of the MMGS. Furthermore, McDonald Omega (ω) coefficients were calculated as evidence of reliability for the entire scale, with a value of $\omega = .92$, for the Meaning of the Significant Other sub-dimension, with a value of $\omega = .86$, for the Being Present sub-dimension, with a value of $\omega = .88$, and for the Coping and Growth sub-dimension, with a value of $\omega = .86$. These results demonstrate that the Turkish version of the MMGS is a valid and reliable measurement tool.

As a result of this study, a Turkish version of the MMGS was created and its validity and reliability were examined. The results indicated that the Turkish version of the MMGS has good validity and reliability. With this adapted scale, it will be possible to measure the level of meaning that individuals create in the grief process of the loss of a loved one and thus contribute to the grief research conducted in Turkey. Furthermore, counsellors providing counselling services in university counselling centres and private clinics for individuals in the grieving process in Turkey could utilise this scale to assess the levels of their clients. Finally, the MMGS Turkish form enables the conduct of new research in which intercultural comparisons can be made.